

ELŐSZÓ

Négy esztendő után elkészült az Aktív Fiatalok kutatócsoport egyetemista és főiskolás vizsgálatának újabb adatfelvétele. Magyarországon egyedülálló, hogy egy társadalmi réteget, jelesen a nappali tagozatos hallgatókat szisztematikusan és rendszeresen ugyanazon módszerekkel vizsgálják. A kutatócsoport 2011-ben határozta el, hogy egyedi módszerrel kutatja ezt a réteget, amely társadalmi- és politikai aktivitás szempontjából mintaadóul szolgál a teljes magyarországi ifjúság számára. Három akkori doktorandusz, Keil András, Oross Dániel és Róna Dániel kezdeményezésére 2011 decemberében, a Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar, valamint az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar politológus hallgatói indították útjára az eddig 4 hullámot megélt egyetemista és főiskolás kutatássorozatot. A 2011-es, 2013-as és 2015-ös adatfelvétel után idén (2019 februárjában) ismét, negyedjére is megszerveztük a kutatást a Heinrich Böll Stiftung finanszírozásában (az adatfelvételtől lásd Szabó 2019a jelen kötetben).

Politikai szociológiával, politikatudománnyal foglalkozó kutatókként kiemelten fontos társadalmi csoportnak tartjuk az egyetemistákat. Egyrészt az empirikus szociológia „ösi” megfigyelése, hogy a magas iskolai végzettségűek másként viselkednek, mint a középfokú vagy alacsonyabb iskolákat végzettek. Máshogy, máshonnan tájékozódnak, jobban érdeklődnek a közéleti kérdések iránt, aktívabban vesznek részt a politikában. Az egyetemet végzettek kicsit másként látják a világot. Hogy ez miért alakult így, annak persze többféle magyarázata lehetséges, de az biztos, hogy az iskolai és egyetemi szocializáció szerepet játszik ezekben a különbségekben. (A témáról bővebben lásd Oross–Szabó 2019a, 31–51).

Másrészt, a most főiskolára és egyetemre járók (legalább részben) a magyarországi értelmiség részét fogják képezni. Fontos tehát megismerni, hogyan vélekedik, milyen értékeket vall, és hogyan gondolkodik a magyar politikai közösségről a jövő elitje.

A mostani kutatás jelentősége abban is áll, hogy a mintába került fiatalok – akik között egyébként megjelentek a 2000-ben születettek – túlnyomó többségének politikai szocializációja a 2010 óta hatalmon lévő Orbán-kormányok időszakában történt. A kötetben közölt eredmények tehát jelezhetik mindazokat a változásokat, amelyek a nappali tagozatos hallgatók politikai, közéleti érdeklődésében, politikai gondolkodásában és magatartásában, valamint politikai profiljában az elmúlt 9 évben bekövetkeztek.

Hogy milyenek is a „mai fiatalok”, egészen pontosan a mai egyetemisták és főiskolások és miben különböznek, mitől mások, mint a társadalom egésze? Először is létszámuk fokozatosan csökkenő tendenciát mutat. Az 1990/1991-es tanévtől egészen a 2007/2008-as tanévig dinamikusan bővült a nappali tagozatra járó fiatalok száma. Csak érdekességképpen 1990/1991-ben még 71 ezer, a csúcsevben pedig 243 ezer nappali tagozatos hallgatót regisztrált a statisztika. A 2018/2019-es tanévben létszámuk azonban lecsökkent 200 000 főre, ami a 2000-es évek legelejének felel meg.

Társadalmi összetételük vajmi keveset változott az elmúlt évtizedben. Úgy látjuk, hogy a magyar felsőoktatás immár több évtizedes problémája a túlzott társadalmi szelekció. Ennek eredménye, hogy az oktatási hierarchia csúcsa a magasabbban iskolázott szülők gyermekei számára jelent továbbtanulási lehetőséget. 2019 tavaszán – összhangban a 2015-ös felvétel eredményeivel – mindössze a hallgatók két százaléka érkezett olyan kibocsátó családból, ahol az édesapa/nevelőapa legfeljebb 8 osztályt végzett, további 16 százalékuknak pedig édesapja szakmunkás végzettségű. Véleményünk szerint ezek az adatok annak fényében különösen érdekesek, hogy a magyar felsőoktatási rendszerben jelenleg bent lévő nappali tagozatos hallgatók közül viszonylag nagy arányban (akár 5–10 százalékban is) hiányozhatnak a felső középosztály és felső osztály gyermekei, akik eleve inkább külföldön kezdték meg tanulmányaikat.

Az Aktív Fiatalok kutatócsoport kutatásai szerint 2015-höz képest nem mérséklődött érdemben a Magyarországon kívüli munkavállalási hajlandóság a magyar nappali tagozatos hallgatók körében. Mintegy kétharmaduk tervez rövidtávú külföldi munkavállalást, 50 százalékuk akár több hónapra, néhány évre is elmenne dolgozni, ugyanakkor külföldi letelepedést pontosan egyharmaduk fontolgat. Örvendetes, hogy 2015-höz képest ez az arány már csökkenő jellegű, ugyanakkor tartós tendenciára utal, mert megegyezik a 2013-as hullám eredményeivel.

Nagyon érdekes változások figyelhetők meg a hallgatók ideológiai, politikai gondolkodásában és aktivitásában. A nappali tagozatos hallgatók alapvetően az ideológiai paletta közepén helyezkednek el, de nem egyforma mértékben. Az első, 2011/2012-es adatfelvételünk óta ugyanis érzékelhető egy fokozatos mérséklődés, egy enyhe balratolódás, valamint egy liberálisabb beállítódás. Mindez azért érdemel különös figyelmet, mert a magyar felnőtt társadalom alapvetően jobboldali, konzervatívabb, ugyanakkor kétségtelenül mérsékelt karaktert mutat (Gerő–Szabó 2019). A hallgatók az ifjúsági társadalomtól és az idősebb népességtől eltérő vélemény- és magatartásstruktúrája ezen a téren teljesen nyilvánvaló.

A hallgatók értékpreferenciái mindamellet következetesek, hiszen a liberális, szabadgondolkodású értékcsímkét tekintik az önmagukhoz legközelebb állónak, amit az európai, nyugatos és a zöld, környezetvédő követ. Ezek az értékcsímkék egymással szoros kapcsolatban állnak, az ideológiai térben nagyon közel helyezkednek el egymáshoz (Szabó 2019b, 51) Az eredményeink arra

utalnak, hogy a jelenleg felsőoktatásban hallgató fiatalok számára Európa egyfajta természetes közeg, olyan külső adottság, amit normálisnak, a hétköznapi élet részének tekintenek. Európának, nyugatos gondolkodásúnak lenni nem különbség, hanem egy önazonos gondolkodásmód. Így nem meglepő, hogy a négy évvel korábbi vizsgálatunkhoz képest épp azok a pártok törtek előre, amelyek a fenti értékcímkeket „nem magyarázzák”, nem olyanok akarnak lenni, hanem azok. Mindenekelőtt a Momentum Mozgalom (lásd Galgóczi 2019 jelen kötetben), amely jött, látott és győzött a 2019 februári mérésünk szerint, ami nagyon rövid idő alatt meglepően magas népszerűsége tette a hallgatók körében. Úgy véljük, hogy a progresszív, újító szellemű politikai aktorok iránt folyamatosan nagy az érdeklődés és igény a magyar nappali tagozatos hallgatók körében. Mind a négy eddigi kutatásunk ugyanis azt jelzi, hogy mindig annak a pártnak volt a legnagyobb támogatottsága, amely meghallotta az idők szavát, amely hozzájuk szólt, a saját nyelvükön, a saját, korszellemnek megfelelő értékek mentén. 2011/2012-ben ilyen párt volt a Jobbik és az LMP, ami generációteremtő képződménynek tűnt jó néhány éven keresztül, majd az Együtt, ami tipikusan a nagyvárosi, elsősorban fővárosi liberális, európeai fiatalok pártja volt, és végül 2019-ben a Momentum. A Jobbik és az LMP, illetve a Momentum előbb lett országos párt a fiatalok/hallgatók körében, mint a társadalom egészében, és előbb mutatta ki fontosságukat és jelentőségüket az ifjúságkutatás, mint az országos mintákon dolgozó közvélemény-kutatás (Szabó–Kern 2011; Szabó 2019b). Mindhárom politikai szereplő generációs identitással rendelkezett/rendelkezik, amelyet néppárttá válva vagy sikerült kitágítaniuk, vagy beleragadtak egy életkori támogatottsági karanténban, ami szerepük és befolyásuk fokozatos leértékelődését vonta maga után.

2019 februárjában a másik igen jelentős támogatottsággal rendelkező, gyakorlatilag új politikai párt a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP). Oross Dániel kötetünkben írt cikke szerint a Momentum Mozgalom és a Kétfarkú Kutya Párt egyetemista támogatóit meg lehet különböztetni, bár a határvonalak kissé elmosódtak. A Momentum egyetemista szavazói liberálisabbak és választási részvételüket, valamint kifejezetten pártpolitikai tevékenységekben való aktivitásukat tekintve aktívabbak, míg az MKKP-t választók ideológiai kötődése kevésbé kiforrott, s elsősorban a közélet és a közéleti tevékenységek, ezen belül is a helyi részvételi demokráciát ösztönző aktivitási formák vonzóak számukra. A Momentumot támogatók tehát a politikai alrendszeren belüli cselekvésben látják a megoldást, az MKKP támogatói is cselekednek, ugyanakkor ezt inkább lokálisan, sokkal kevésbé politikaorientáltan teszik. De teszik. És ez nagyon érdekes újdonsága az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatásnak. Olyan pártok felemelkedését látjuk ezekben az ifjúsági rétegekben, amelyek nem titkolják a politikai/közéleti aktivitás és részvétel fontosságát (gondoljunk csak a kultikussá vált „passzivisták” kifejezésre), amelyek számára a mobilizáció – persze különböző szinten és különböző

célokból – természetes, nem valami ördögtől való, már-már bűnös tevékenység. Talán nem véletlen, hogy a hallgatók politikai érdeklődése növekedett az elmúlt években, és messze meghaladja akár a kortársaik, akár a magyar társadalom egészét. A hallgatók mássága a politikai részvétel vonatkozásában is megmutatkozik. Egyszerűen nem tartható az a máig közkeletű vélekedés, hogy romkocsmákban merengő, semmivel sem törődő hallgatók vannak a magyar felsőoktatásban. Oross Dániel és Szabó Andrea tanulmánya számadatokkal bizonyítja, hogy nemcsak kortársaikhoz, de a felnőtt népességhez képest is nagyságrendekkel magasabb a politikai aktivitásuk, legyen az hagyományos, pártokhoz kötődő, közvetlen erős bevonódást igénylő, vagy éppen online participáció. Van azonban egy érdekesség, amit érdemes hosszú távon is figyelemmel kísérni. Tapasztalataink azt mutatják, hogy nemcsak a magyar társadalom egésze, de a hallgatók is elindultak egy hibrid rezsimekre jellemző részvételi struktúra irányába (Oross–Szabó 2019b). Ennek a lényege, hogy a politikai részvétel sokszínű, szinte beláthatatlan formavilágából egyre inkább a választási aktus lesz a meghatározó és kiemelkedő. Ennek következményeként viszont a nem választási részvételi formák visszaszorulnak, a társadalom „elcsendesedik”, ha létezik is elégedetlenség, az inkább búvópatakszerűen, a társadalom mélyrétegeiben, vagy éppen otthon a négy fal közötti elégedetlenkedés formájában jelenik meg. A 2019-es Aktív Fiatalok Magyarországon kutatás azt jelzi, hogy a politikai részvétel majd minden dimenziójában csökkent a hallgatói aktivitás, kivéve a választási és a választásokhoz kötődő aktivizmust. Természetesen egy adatfelvétel még önmagában kevés bármilyen alapvető fordulat alátámasztására, de, ha lesz következő egyetemista vizsgálat, ezt a témakört érdemes alaposan körüljárni.

Fontos szólni a hallgatói rétegen belül 2011 óta szinte állandó támogatottsági arányt magáénak tudó Fideszről. A kormánypárt kétségtelenül stabilan tudja maga mögött a hallgatók hatodát, hetedét. Ahogy erre Kmetty Zoltán (2019 jelen kötetben) tanulmánya rámutat, a Fidesz lassan 10 éve van újra hatalmon, így a mostani egyetemista korosztály a politikai szocializáció szempontjából kiemelt időszakát végig Fidesz kormányok alatt töltötte. Az Aktív Fiatalok kutatások eredményei alapján a Fidesz támogatása stabil alapokon nyugszik, amiben kulcsszerepet játszik a vallásosság, de számít a hallgató jobb társadalmi helyzete és a szülői szocializáció is. A fideszes hallgatók alapvetően elfogadják a szüleik hozzájuk hasonló politikai véleményét, és aszerint cselekszenek, ahogy ők. Érdekes kérdés lehet a következő években, hogy az egyre szélesebbé váló, extra állami támogatásban részesülő egyházi iskolarendszerben tanuló, de alapvetően nem vallásos fiatalok milyen szocializációs impulzusokat kapnak, és miként fognak viszonyulni a kormányzópárthoz.

A Fideszhez való viszony ugyanis a hallgatói preferenciák és vélemények egyik fontos kiindulópontja. Azt tapasztaljuk, hogy az elmúlt években csökkent a távolság – az egyszerűség kedvéért – ellenzékinék nevezett egyetemisták és főiskolások

között, ugyanakkor ez a távolság meglehetősen tág a kormánypárti és az ellenzéki hallgatók között. Korábban is úgy véltük, hogy a fideszes hallgatók önálló, karakterisztikus részét képezik az ifjúsági társadalomnak (Oross–Róna–Szabó 2018), és ezen véleményünket a legfrissebb eredményeink még inkább megerősítik. Nem ugyanazt a világot látják, nem ugyanúgy érzékelnek, és nem ugyanazt a következtetést vonják le belőle. Hogy csak egy példával támasszuk alá állításunkat, az egyszerűség kedvéért ellenzékinek nevezett, nem Fideszt támogató hallgatók létező demokráciáról alkotott képe kifejezetten negatív (bár javult az elmúlt években), a demokrácia tartalmát illetően egységesen borúlátó és az elmúlt adatfelvételhez képest kedvezőtlenebb véleményt fogalmaznak meg. A Fidesz-szavazók viszont gyökeresen másként látják a hazai demokrácia működését és tartalmát. Alig-alig látnak hibát, problémát, a negatív véleményt kifejtők aránya szinte elhanyagolható, és 2015-höz képest még javult is a véleményük.

Összességében, a kötet elemzései alapján, a hallgatók politikai gondolkodása, politikai ideológiája és részvétele inkább eltér, ifjúsági társadalom egészétől, vagy az idősebb népesség más csoportjaitól. Véleményünk szerint a magyar egyetemisták és főiskolások jóval globalizáltabbak, mint bármely más hazai társadalmi réteg (Oross–Szabó 2019c). Jövőbeni terveik, nyelvtudásuk, a tájékozódásuk szerkezete alapján a hallgatók olyan mobil csoportot képeznek, akik a Lajta átlépését ma már nem valamilyen elérhetetlen vágyalomnak tekintik, hanem természetesen, hétköznapi módon gondolnak Európára, a nyugatra és az ottani hasonló státusú egyetemistákra és főiskolásokra. Úgy tűnik, hogy 15 évvel az Európai Unió csatlakozás után a magyar hallgatók megérkeztek oda, ahová mindig is tartoztak, Európába.

A KÖTET TARTALMA

A kötet három nagyobb egységből áll: Az első részben a politikai részvételről, a politikai aktivitásról, vagyis a mobilizáció kérdéséről lesz szó. A második részben a kormány és ellenzéki pártok támogatói táborait mutatják be a szerzők. Az utolsó, harmadik részben pedig a politika világához kapcsolódó értékekről, értékrendsze-kről kaphat képet az olvasó.

Bene Márton tanulmánya a politikai tájékozódás mintázatait, a magyar főiskolás és egyetemista hallgatók politikai információfogyasztását vizsgálja, figyelembe véve az időbeli változásokat, illetve más társadalmi csoportokkal való hasonlóságokat és különbségeket is. Az elemzésből kiderül, hogy a Facebook politikai hovatartozástól függetlenül eléri a választókat, kormánypárti és ellenzéki választók egyaránt elsődlegesen a közösségi oldalról tájékozódnak politikájáról. A politikai tartalmak jelentős részével azonban a felhasználók saját ismerőseik nyilvános aktivitásán keresztül találkoznak. Az eredményekből az látszik, hogy egy szűk kisebbség az, aki hallatja a hangját politikai témákban a Facebookon, e kör azonban politikai hovatartozás alapján nem különbözik a minta egészétől.

Szabó Andrea és Oross Dániel tanulmánya azt vizsgálja, valóban tekinthetők-e a magyar társadalom politikailag legaktívabb rétegének a felsőoktatásban részt vevő hallgatók, vagyis a részvétel különböző formáiban mért aktivitásuk meghaladja-e az ifjúság, valamint a teljes lakosság körében kapott eredményeket. Vizsgálják továbbá a hallgatók közélet és a politika iránti érdeklődését, azt feltételezve, hogy a politika szóra továbbra is stigmatiként tekintenek a fiatalok, míg a közélet kifejezés elfogadottsága magasabb. Eredményeik bizonyítják, hogy az online participáció önálló, a többitől eltérő részvételi formaként definiálható a hallgatói társadalomban. A vizsgálatból az is kiderül, hogy a korábbi adatfelvételekkel összevetve az egyetemisták részvétele csökkent, a részvételi mintázatban a közvetlen részvétel visszaszorult: a 2019-es adatok a választási részvétel kiemelt fontosságát tükrözték. A szerzők következtetése szerint a kapott eredmények a politikai rendszerben bekövetkezett változásra utalnak, a demonstrációk trendjének alakulása megfelel a hibrid rezsimekre jellemző mintázatnak.

Az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatássorozat kiemelten foglalkozik a hallgatók politikai részvételének témakörével. Korábbi elemzéseink visszatérő megállapítása volt, hogy a direkt részvétel a hallgatók politikai involválódásának kulcsa. Miközben a tüntetésen való részvételt ösztönző tényezők vizsgálata a nemzetközi és hazai szakirodalmi érdeklődés középpontjában áll, a visszatartó erőkkel jóval kevesebb kutatás foglalkozik. Susánszky Pál tanulmányának középpontjában a részvételi kockázatok állnak. A kutatási eredményekből kiderül, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok tüntetési hajlandósága lényegesen magasabb, mint a teljes felnőtt népességé: az egyetemisták körében a mozgósítás és rekrutálás jobban működik, mint a társadalom más csoportjaiban. Éppen ezért az egyetemista fiatalok tiltakozási hajlandóságát befolyásoló (de)mobilizációs folyamatokra különösen oda kell figyelnie a kutatóknak.

Mind a hazai nagymintás ifjúságkutatások, mind az Aktív Fiatalok kutatássorozat eredményei arra mutatnak rá, hogy rendkívül alacsony a pártokhoz és ifjúsági szervezeteikhez kapcsolódó fiatalok aránya hazánkban. A 2019-es adatfelvétel nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy mérhetővé tegye e csoportot. Sebestyén Annamária tanulmánya azokat a tényezőket mutatja be, amelyek hazánkban a pártpolitikai aktivizmushoz vezető szocializáció folyamatát alkotják, majd a kapott eredmények tükrében a szerző arra vállalkozik, hogy feltárja, milyen sajátosságok különböztetik meg a pártaktivista fiatalokat a hallgatói társadalom többi részétől.

A Momentum egyetemista szavazóit elemző fejezetben Galgóczi Eszter röviden bemutatja a párt történetét, valamint feltárja, milyen politikai ideológia vezérli e csoport tagjait, milyen a világnézetük, milyen a politikai szocializációjuk, illetve mennyire aktívak a politikai cselekvés különböző dimenzióiban. A tanulmány emellett arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Momentum képes-e meghaladni a hazai társadalmi, illetve ideológiai törésvonalakat.

A Fidesz táborának nagysága nem változott jelentősen a korábbi kutatási hullámok között. Kmetty Zoltán tanulmánya megállapítja, hogy a párttal való szimpátia mögött ugyanazok a mechanizmusok működtek: a vallásosság mellett a jobboldali kötődés az, amely leginkább befolyásolta a kormánypárt támogatását. A szerző kiemelten vizsgálja, hogy ideológia szempontból mennyire tér el a Fidesz szavazóbázisa más pártoktól és saját szülei ideológia beállítódásától, valamint a tanulmány második felébe az eredményeket tágabb kontextusba helyezve azt vizsgálja, hogy iskolai végzettség és korcsoport bontások szerint milyen különbségek vannak a Fidesz szimpatizánsok között.

A Jobbik eddigi története legnagyobb választási kudarcát élte a 2019-es Európai Parlamenti választáson. Bár az Aktív Fiatalok adatfelvételében az egyetemisták között 19 százalékos eredményt ért el a párt, a választások idején sok problémával kellett megküzdenie a Jobbiknak, ezért Róna Dániel elemzése a pártot választó hallgatók jellemzésén túl a párt visszaesésének okait, a veszteség karakterét is vizsgálja.

A Magyar Kétfarkú Kutya Párt a teljes népességben mért eredményekhez képest meglepően magas, 14 százalékos támogatottsággal bír az egyetemisták körében az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatássorozat legfrissebb eredményei alapján. Oross Dániel elemzése a párt történetének rövid ismertetését követően kitér a kutyapárt hallgatók körében mért népszerűségének okaira, majd bemutatja a pártot választó hallgatók demográfiai jellemzőit, közelethez, demokráciához való viszonyát, valamint politikai aktivitását. A tanulmány egyúttal arra is válaszokat kínál, mi az oka annak, hogy a párt nem tudta a hallgatók körében mutatkozó népszerűségét mandátumra váltani a 2019-es Európai Parlamenti választásokon.

Annak érdekében, hogy az önmagukat baloldalinak tartó hallgatók csoportját tágabb kontextusban megvizsgálja, Szabó Andrea fejezete nem egyszerűen az MSZP–P és a DK egyetemista, főiskolás szavazóit elemzi, hanem arra keres választ, hogy a baloldali gondolat, a baloldaliság is megkopott-e a főiskolások és egyetemisták körében. A tanulmány célja bemutatni, honnan ered a hallgatók baloldalisága, milyen politikai szocializációs háttér az, amelynek következménye a baloldali pártok támogatása, illetve az ideológiai baloldal elfogadása.

Jelenfi Gábor az egyetemi és főiskolai hallgatók bevándorlással kapcsolatos vélekedés-rendszerét tárja fel. Az attitűdök, vélekedések szorosabb egymáshoz kapcsolódásának feltérképezése mellett ezen attitűdök alapján csoportokat különít el. Megkülönböztet három látens klasztert, amelyekben az autoriter és idegenellenes attitűdök három mögöttes osztályát fedezi fel, az erősen tekintélyelvű csoporttól, egy semleges csoporton át egy “demokratikus” csoportig. A tanulmány bizonyítja, hogy a menekültképet, illetve a tekintélyelvűséggel kapcsolatos vélekedés-rendszer alapjaiban befolyásolja a médiafogyasztás, az interperszonális kommunikáció, a közösségi média használat, illetve a személyes tapasztalat, és az ezt megtestesítő életforma. A fejezet végül kitér a bevándorlással kapcsolatos attitűd és a pártválasztás közötti kapcsolatra.

Papházi Viktor a magyar nappali tagozatos hallgatók Kádár-korszakhoz való viszonyát vizsgálja. A fejezet arra a kérdésre keres választ, hogy a politikai szocializációs mechanizmusok mennyiben „örökíthettek át” a vizsgált hallgatókra a rendszerváltás előtti időkre jellemző mintákat, illetve milyen képet alakítottak ki bennük a Kádár-rendszerről. A vizsgálat érdekes eredménye, hogy a szociális érzékenység hiánya (a szegények „hibáztatása” saját helyzetükért) láthatóan valószínűsíti a jelenkori berendezkedés iránti preferenciát éppúgy, mint a politikával kapcsolatban szülőktől/nagyszülőktől hallott pozitív megnyilvánulások és a diploma-szülői háttér.

Mikecz Dániel a zöld, környezetvédő főiskolások és egyetemisták csoportját vizsgálja. Bár korábbi elemzések alapján a zöld ideológiai önbesorolás nem alakít ki egységes politikai csoportot, és a pártválasztás és a politikai részvétel tekintetben sem jelenthető ki, hogy a környezettudatos egyetemista zöldpárti szavazó és a politika aktív résztvevője, a klímamozgalom megjelenése új csoportok bevonódását teszi lehetővé, amiben a magukat zöldnek valló hallgatók fontos csoportot jelentenek. A tanulmány arra a kérdésre keres választ, adottak-e a lehetőségei társadalmi bázisát tekintve a klímamozgalomnak Magyarországon.

A szakma szabályainak megfelelően minden, a kötetben megjelent cikk többszörös tudományos szűrőn esett át. A cikkeket 2019. szeptember 26-án a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetében több opponens bevonásával, egyesével megvitattuk, majd a szerkesztők minden szerzővel külön is konzultáltak az írásokról. Köszönjük azon kollégáinknak, akik részt vettek a vitákon, hogy értékes észrevételeikkel hozzájárultak a tanulmányok jobbításához.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A 2019-es Aktív Fiatalok Magyarországon nem jött volna létre Köves Nóra munkája, és a Heinrich Böll Stiftung támogatása nélkül. A Heinrich Böll Stiftung biztosította azt az anyagi keretet, amely lehetővé tette az adatfelvételt, az elsődleges eredményeket bemutató magyar és angol nyelvű könyv megjelenését. Az alapítvány jelen tanulmánykötet kiadásához is hozzájárult.

Köszönet illeti Sebők Miklóst, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet igazgatóját, aki helyet biztosított a kutatói teamnek, segítette a kötet kiadását.

Köszönjük továbbá a Belvedere Meridionale Kiadónak és személy szerint Jancsák Csabának, hogy korábbi és jelen kötetünk kiadásának intézményes háttérét biztosította.

Végül hálásan köszönjük Sebestyén Annamáriának azt a megfizethetetlen áldozatos munkát, amit a kutatás megszervezéséért és lebonyolításáért végzett 2019 január és február folyamán.

IRODALOM

- Galgóczi Eszter (2019): Törésteszt: Valóban meghaladja a törésvonalakat a Momentum? A Momentum fiatalok közötti támogatottságának okai. In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale – Heinrich Böll Stiftung – TK PTI.
- Gerő Márton – Szabó Andrea (2019): *A magyar társadalom és a politika, 2019. A magyar társadalom politikai gondolkodásmódja, politikai integráltsága és részvétele*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Kmetty Zoltán (2019): A narancs árnyalatai – Fiatal és idősebb Fidesz szavazók diplomán innen és túl. In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale – Heinrich Böll Stiftung – TK PTI
- Oross Dániel (2019): Miért népszerű a Magyar Kétfarkú Kutya Párt az egyetemi hallgatók körében? In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale – Heinrich Böll Stiftung – TK PTI
- Oross, Dániel – Róna, Dániel – Szabó, Andrea (2017): Patterns of civic participation among politically active students in Hungary https://socio.hu/uploads/files/2017eng_socmov/2017eng_ross_rona_szabo.pdf DOI: 10.18030/socio.hu.2017en.71
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2019a): *A politikai és a magyar fiatalok*. Budapest, Noran Libro Kiadó.
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2019b): Aktív és fiatal = magyar egyetemista? In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale – Heinrich Böll Stiftung – TK PTI
- Oross Dániel – Szabó Andrea (2019c): Állampolgári nevelés és a fiatalok demokráciaképe. In: Böcskei Balázs - Sebők Miklós (szerk.): *Itt van Amerika*. Budapest, Athenaeum Kiadó Kft.
- Szabó Andrea (2019a): A 2019-es Aktív Fiatalok Magyarországon kutatás módszertana. In: Szabó Andrea – Susánszky Pál – Oross Dániel (szerk.): *Mások vagy ugyanolyanok? A hallgatók politikai aktivitása, politikai orientációja Magyarországon (2019)*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale – Heinrich Böll Stiftung – TK PTI.
- Szabó Andrea (2019b): *A hallgatók politikai integrációja, 2019*. Political integration of hungarian students, 2019. Prague, Heinrich Böll Stiftung

Szabó Andrea – Kern Tamás (2011): A magyar fiatalok politikai aktivitása. In: Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.): *Arctalan? Nemzedék. Ifjúság 2000–2010.* Budapest, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. 37–80. p.

Budapest, 2019. október

Szabó Andrea, Susánszky Pál, Oross Dániel
szerkesztők